

20.9.2022

VN/12272/2022

Kommunstyrelsen i landskapet Åland

Riksdagsvalet 2023: Bestämmande av röstningsställena och meddelande av deras uppgifter, användning av valdatasystemet, valmaterial och övrig information om valet

Nästa riksomfattande allmänna val är riksdagsvalet som förrättas **söndagen den 2 april 2023**. Förhandsröstning ordnas i hemlandet 22–28.3.2023 (sju dagar från onsdag till tisdag) och utomlands 22–25.3.2023 (från onsdag till lördag). Förhandsröstning ombord på finska fartyg som befinner sig utomlands kan inledas redan onsdagen den 15 mars 2023.

Vid riksdagsval väljs tvåhundra riksdagsledamöter till riksdagen. En av dessa riksdagsledamöter väljs från Ålands valkrets.

Justitieministeriet ber kommunstyrelsen sända detta brev till centralvalnämnden för kännedom. Brevet finns tillgängligt också på justitieministeriets webbplats www.vaalit.fi.

1 Lagstiftning som tillämpas på riksdagsval

Riksdagsval förrättas enligt vallagen (714/1998). Den gällande vallagen finns tillgänglig i [Finlex](#). Sedan det föregående riksdagsvalet har vallagen inte ändrats på sådant sätt som skulle påverka de kommunala valmyndigheternas uppgifter vid riksdagsval.

Postiosoite
Postadress
Justitieministeriet
PB 25
FI-00023 Statsrådet
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Södra Esplanaden 10
00130 Helsingfors
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

2 Arbetsfördelningen mellan valmyndigheterna vid riksdagsval

Vid riksdagsval är arbetsfördelningen mellan de olika valmyndigheterna i huvuddrag enligt följande:

Valkretsämnden i landskapet Ålands valkrets

- behandling av kandidatansökningarna, fastställande av kandidatuppställningen samt sammanställning av kandidatlistorna och distribution av dem till andra valmyndigheter,
- räkning av förhandsrösterna, kontrollräkning av rösterna på valdagen samt fastställande av valresultatet och utfärdande av fullmakt till den invalda riksdagsledamoten.

De kommunala valmyndigheterna:

Den kommunala centralvalnämnden:

- förberedelser inför förhandsröstningen och röstningen på valdagen,
- tillkännagivande av valet i kommunen,
- granskning av förhandsröstningshandlingarna och brevröstningshandlingarna enligt 63 och 66 g § i vallagen samt inlämnande av godkända valkuvert till valkretsämnden,
- Registrering av uppgifterna om den preliminära rösträkningen på valdagen i resultatuträkningsystemet i valdatasystemet.

Valförrättarna och valbestyrelserna:

- förrättning av förhandsröstningen.

Valnämnderna:

- förrättning av röstningen på valdagen och preliminär rösträkning.

3 Röstningsställena i riksdagsvalet 2023

3.1 Allmänt

I 14 § 3 mom. i grundlagen föreskrivs att det allmänna ska främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Med stöd av detta **är kommunen skyldig att se till att väljarna har tillräckliga möjligheter att rösta på förhand eller på valdagen.**

När det gäller att säkerställa ett gott valdeltagande i riksdagsvalet är det ytterst viktigt att det finns tillräckligt med förhandsröstningsställena och vallokaler på valdagen.

Kommunen ska i sina valarrangemang se till att röstningsställena är tillgängliga, att det i alla situationer är så tryggt som möjligt för väljarna att rösta och att väljarna också upplever det så. På röstningsställena ska man också kunna sörja för valfunktionärernas säkerhet.

3.2 Bestämmande av de allmänna förhandsröstningsställena

Enligt 9 § i vallagen ska kommunstyrelsen besluta om antalet och placeringen av de allmänna förhandsröstningsställena i kommunen. Det ska finnas åtminstone ett förhandsröstningsställe i varje kommun, om inte något annat följer av särskilda skäl.

På grund av de särskilda omständigheterna i landskapet Åland fanns det inget eget förhandsröstningsställe i tre kommuner vid riksdagsvalet 2019. Om en kommun fortfarande anser att det inte är nödvändigt att ordna ett eget allmänt förhandsröstningsställe vid riksdagsvalet 2023, ska kommunen se till att röstberättigade inom kommunen har tillräckliga möjligheter att rösta på förhand på förhandsröstningsställena i andra kommuner och att det informeras effektivt om detta. Om kommunen inte ordnar ett eget förhandsröstningsställe och hänvisar väljarna till ett förhandsröstningsställe inom en annan kommuns område, ska kommunen komma överens om detta med kommunen i fråga.

Kommunen kan ordna förhandsröstningen i sina egna utrymmen eller enligt avtal i någon utomstående aktörs utrymmen. Kommunstyrelsen svarar för nödvändiga anskaffningar för förhandsröstningen enligt vad som föreskrivs om kommunala upphandlingar.

Om kommunen ordnar förhandsröstningen i någon utomstående aktörs lokaler (till exempel i ett köpcentrum eller Åland Posts¹ lokaler) ska den i detta fall själv ingå ett avtal om användningen av lokalerna direkt med aktören i fråga.

Vid bestämmandet av förhandsröstningsställena bör kommunstyrelsen fästa uppmärksamhet vid de **anvisningar som ingår i bilaga 1 (punkt 1)**.

3.3 Bestämmande av röstningsställena på valdagen

Enligt 8 § i vallagen utgör kommunen ett röstningsområde, om det inte är nödvändigt att dela in kommunen i flera röstningsområden. I vallagen ingår inga närmare bestämmelser om röstningsområdenas storlek eller antalet invånare inom dem. Fullmäktige fattar beslut om röstningsområdena.

Vid riksdagsvalet 2023 iakttas den indelning i röstningsområden som träder i kraft den 1 januari 2023. Denna indelning baserar sig på de beslut om röstningsområdena som kommunerna meddelat till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata senast den 31 augusti 2022.²

Varje röstningsområde ska ha ett **röstningsställe på valdagen** vilket anges i beslut av kommunstyrelsen. På valdagen får väljaren rösta endast på det röstningsställe som finns inom det röstningsområde som har antecknats för honom eller henne i rösträttsregistret. Vid bestämmandet av röstningsställena på valdagen bör kommunerna fästa uppmärksamhet vid **de anvisningar som ingår i bilaga 1 (punkt 2)**.

3.4 Tidsfristen för beslut om röstningsställena

Kommunstyrelsen ska fatta beslut om de allmänna förhandsröstningsställena och röstningsställena på valdagen i god tid så att de kan registreras i justitieministeriets valdata-system senast fredagen den 13 januari 2023 före kl. 12.

¹Till skillnad från tidigare riksdagsval har justitieministeriet och Åland Post inte längre ingått ramavtal om ordnande av förhandsröstning. Trots detta kan kommunerna, om de så vill, skaffa förhandsröstningstjänster också från Åland Post i enlighet med vad Åland Post har att erbjuda.

² Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sände den 20 maj 2022 kommunstyrelserna ett brev med närmare anvisningar om ändringar i indelningen i röstningsområden och anmälan om dem.

4 Registrering av uppgifter om röstningsställena och andra uppgifter i valdatasystemet

4.1 Registrering av uppgifterna om röstningsställena

Enligt 9 § 4 mom. i vallagen ska kommunstyrelsen se till att i det register över röstningsställena som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för, (dvs. basdatasystemet i justitieministeriets valdatasystem) på det sätt som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bestämmer, i fråga om varje allmänt förhandsröstningsställe i kommunen antecknas

- det allmänna förhandsröstningsställets namn, besöksadress, öppethållningsdagar och dagliga öppettider, och
- namnet på och besöksadressen till röstningsstället på valdagen samt
- andra uppgifter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bestämmer.

Om kommunens centralvalnämnd har tagit i bruk valdatasystemet, ska nämnden själv registrera dessa uppgifter i basdatasystemet. Om centralvalnämnden inte använder valdatasystemet, ska den meddela uppgifterna till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på det sätt som myndigheten bestämmer.

Om kommunen inte ordnar ett eget allmänt förhandsröstningsställe, meddelar den uppgifterna för förhandsröstningsstället i den kommun med vilken kommunen har kommit överens om ordnande av förhandsröstning (se kapitel 3.2, s. 3).

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kommer att skicka ett brev med närmare anvisningar om meddelandet av uppgifter via basdatasystemet senare under hösten. Också i VAT-anvisning nr 2b finns närmare anvisningar om detta. Anvisningarna ska läsas omsorgsfullt och iakttas noggrant.

4.2 Registrering av andra uppgifter

Kommunens centralvalnämnd ska dessutom inom samma tidsfrist se till att det i valdatasystemets basdatasystem finns aktuella kontaktuppgifter för centralvalnämnden för riksdagsvalet 2023, att dessa kontrolleras och att det kvitteras i systemet att uppgifterna har kontrollerats. De kontaktuppgifter som centralvalnämnden meddelat till basdatasystemet skrivs ut på anmälan om rösträtt och används för distributionen av vallängderna.

4.3 Tidsfristen för registrering av uppgifter

Kommunen ska se till att alla ovannämnda uppgifter, dvs. uppgifterna om de allmänna förhandsröstningsställena, uppgifterna om röstningsställena på valdagen och centralvalnämndens kontaktuppgifter (inkl. leveransadressen för vallängden) **registreras i valdatasystemets basdatasystem senast fredagen den 13 januari 2023 kl. 12.**³ Dessa uppgifter ska absolut vara korrekta, eftersom de (med undantag av leveransadressen för vallängden) skrivs ut på anmälan om rösträtt och dess bilaga som skickas till väljaren. **Kommunen svarar för att uppgifterna är korrekta.**

5 Användning av valdatasystemet

Vid riksdagsvalet 2023 kan alla kommuner på Åland använda följande delsystem i valdatasystemet:

- 1) basdatasystemet (används av centralvalnämnden),
- 2) rösträttsdatasystemet (används av valförrättarna vid förhandsröstningen samt av centralvalnämnden för s.k. "efterregistreringar"),
- 3) resultatuträkningssystemet (används av centralvalnämnden för den preliminära röst-räkningen).

Kommunerna har också möjlighet att använda vissa delsystem i valdatasystemet enligt följande:

- 4) rösträttsdatasystemet vid röstningen på valdagen ("e-vallängden", valnämnden),
- 5) mobil rösträttsförfrågan i rösträttsdatasystemet (valförrättaren, valbestyrelsen, valnämnden),
- 6) resultatuträkningssystemet ("direkt registrering"; valnämnden vid den preliminära röst-räkningen),
- 7) elektroniskt valprotokoll (valnämnden).

³ Röstningsställen vid valet är enligt 9 § i vallagen de allmänna förhandsröstningsställen i hemlandet och röstningsställen på valdagen som före utgången av den 51 dagen före valdagen har antecknats i registret över röstningsställen. I praktiken måste den sista registreringsdagen dock vara tidigare, i detta fall den 13 januari 2023, eftersom den anmälan om rösträtt som skickas till var och en röstberättigad bifogas en förteckning över de förhandsröstningsställen som finns inom dennes valkrets samt deras adresser och öppettider. Tillräcklig tid måste reserveras för att skriva ut, kontrollera och trycka dessa förteckningar.

Användningen av valdatasystemet administreras av Rättsregistercentralen. Systemets huvudanvändare och valstödet (vaalituki@om.fi) ger närmare anvisningar om användningen av systemet. Leverantören av driftstjänster är fortsättningsvis TietoEVRY Abp.

Behörighetskontrollen i valdatasystemet bygger på stark autentisering, vilket innebär att varje användare måste ha till sitt förfogande antingen ett chipföret elektroniskt id-kort (certifikatkort), personliga nätbankskoder⁴ eller ett certifikat som anslutits till mobiltelefonens SIM-kort (mobilcertifikat).

Produktionsanvändningen av valdatasystemet inleds den 2 januari 2023 då basdatasystemet öppnas för centralvalnämndernas bruk. **Valstödet ger närmare anvisningar om användningen och tidsplanen för användningen av valdatasystemet senare. Valstödet skickar också vissa påminnelser som gäller användningen.**

Generalrepetitionerna ordnas enligt följande:

- generalrepetition inför förhandsröstningen tisdagen den 7 mars 2023 och
- generalrepetition inför resultatuträkningen och i användning av e-vallängden torsdagen den 9 mars 2023.

Justitieministeriet och valstödet ordnar för centralvalnämnderna på Åland ett informations- och utbildningsmöte om användningen av valdatasystemet:

- Tid: måndagen den 10 oktober 2022 kl. 10-17
- Plats: Ålands Lagting, Auditorium Sälskär, Mariehamn.
- Valstödet informerar kommunerna närmare om detta separat.

Centralvalnämnderna på Åland ska senast den 31 oktober 2022 per e-post till adressen vaalituki@om.fi meddela om de kommer att använda valdatasystemet och i vilken omfattning.

6 Förrättandet av riksdagsval och pandemiläget

Justitieministeriet uppmanar kommunerna att beakta pandemiläget och att bereda sig på att det eventuellt kan krävas liknande specialarrangemang som tillämpades i fastlandet vid kommunalvalet 2021 och välfärdsområdesvalet 2022.

⁴Bankerna har slutat bevilja nätbankskoder som inte är bundna till ett konto (s.k. prepaid-koder).

Justitieministeriet följer läget kontinuerligt i samarbete med Institutet för hälsa och välfärd (THL) och underrättar kommunerna om behövliga arrangemang i samband med förberedelserna inför riksdagsvalet. Vid behov ger ministeriet och Institutet för hälsa och välfärd kommunerna särskilda anvisningar om hälsosäkerhet.

Bestämmelserna i vallagen ger goda förutsättningar för att utnyttja flexibla lösningar så att valet kan förrättas på ett tillförlitligt och tryggt sätt också i exceptionella förhållanden.

Kommunen ska i varje fall se till att

- a) det finns tillräckligt många röstningsställen,
- b) röstningsställena finns i lokaler där både väljarna och valfunktionärerna kan hålla tillräckliga avstånd. Kommunen kan också överväga att placera ett allmänt förhandsröstningsställe och/eller en vallokal på valdagen utomhus (t.ex. i en container eller ett tält på gården eller genom att ordna möjlighet till drive-in-röstning). Vid valet av röstningsställen är det bra att vara beredd på att en del av röstningarna måste tas emot utomhus om pandemiläget plötsligt försämras.
- c) förhandsröstningsställenas öppettider är så omfattande som möjligt med beaktande av de lokala förhållandena (maximitiderna enligt vallagen är vardagar kl. 8–20 och under veckosluten kl. 9–18).
- d) det rekryteras tillräckligt med valförrättare till de allmänna förhandsröstningsställena i hemlandet och för hemmaröstning. Valnämnden är beslutför med tre medlemmar, men det är bra att vara beredd på att röstningen på valdagen ska förrättas så att alla fem medlemmar och minst en ersättare är närvarande. Vid behov kan fler än en valbestyrelse utses. Det är också skäl att rekrytera tillräckligt med ersättare för alla valfunktionärsuppgifter, bland annat med tanke på eventuella sjukdomsfall. Det är också bra att i god tid före valet se till att valfunktionärerna har god vaccinations-skydd.
- e) god hand- och hosthygien iakttas på röstningsställena. Kommunen ska förbereda sig på att se till att det finns handsprit och/eller möjlighet till handtvätt på röstnings-ställena. Vid behov ger justitieministeriet också andra anvisningar om tryggheten av hälsosäkerheten på förhandsröstningsstället, t.ex. om eventuell skyddsutrustning för valfunktionärer och användning av skyddsväggar i plexiglas.
- f) även granskningen av förhandsröstningshandlingarna och andra valuppgifter ska kunna utföras i tillräckligt öppna lokaler och med iakttagande av ovan nämnda hälsosäkerhetsprinciper.

7 Valmaterial och valanvisningar

Kommunen beställer det valmaterial som behövs vid riksdagsvalet, såsom röstsedlar, valkuvert, ytterkuvert och blanketter från justitieministeriet. I praktiken beställs materialet via tjänsten för beställning av valmaterial. Tjänsten för beställning av valmaterial öppnas måndagen den 28 november 2022 kl. 8. Leverantören för beställningstjänsten är på samma sätt som förut PunaMusta Media Oyj.

Centralvalnämnderna ska senast den 23 december 2022 före kl. 12 anteckna sitt behov av valmaterial i tjänsten. Justitieministeriet skickar närmare anvisningar om användningen av tjänsten i god tid före den 28 november 2022.

Distributionen av valmaterialet inleds den 27 januari 2023.

Valanvisningarna och VAT-anvisningarna distribueras till centralvalnämnderna från och med den 2 januari 2023. VAT-anvisningarna nr. 1 och 2b sänds dock till kommunerna redan från och med den 18 november 2022.

Justitieministeriet skickar en separat e-postförfrågning om behovet av nya valurnor och återanvändning av gamla urnor under hösten 2022.

Centralvalnämnden ska också i god tid före valet kontrollera att röstningsbåsen och valstämplarna är användbara.

8 Valutbildning

8.1 Justitieministeriets utbildning

Justitieministeriets valutbildning inför riksdagsvalet 2023 sker som webbutbildning. Ministeriet ger ut en utbildningsvideohelhet som alla kommuner kan se på nätet i januari 2023. Avsikten är att varje kommun ska gå igenom och genomföra valutbildningen på egen hand vid önskad tidpunkt.

Dessutom ordnar ministeriet för centralvalnämnderna på Åland en valutbildningsklinik på webben. Då har kommunerna möjlighet ställa frågor om valutbildningshelheten och valanvisningarna.

Valstödet skickar länkarna till valutbildningshelheten och utbildningsklinikerna till kommunerna. Närmare tidpunkter för klinikerna samt andra behövliga anvisningar meddelas separat.

I utbildningen behandlas de ärenden som tas upp i valanvisningarna och VAT-anvisningarna, dvs.

- den kommunala centralvalnämndens uppgifter
- ordnandet av förhandsröstningen
- ordnandet av röstningen på valdagen
- användning av valdatasystemet, bl.a.:
 - användningen av rösträttsdatasystemet på de allmänna förhandsröstningsställena
 - användningen av rösträttsdatasystemet vid centralvalnämnden ("efterregistreringar")
 - användningen av rösträttsdatasystemet ("e-vallängden"), registrering av röster direkt på röstningsstället och användningen av det elektroniska valprotokollet hos valnämnden,
 - användningen av resultatuträkningssystemet vid centralvalnämnden (preliminärräkning).

8.2 Kommunens egen utbildning

Den kommunala centralvalnämnden ska vid behov utbilda, handleda och råda kommunens övriga valmyndigheter (valnämnderna, valbestyrelserna samt valförrättarna på de allmänna förhandsröstningsställena och vid hemmaröstningen) så att dessa klarar av de uppgifter som hör till dem. Centralvalnämnden kan som utbildningsmaterial använda till exempel justitieministeriets webbutbildning, valanvisningarna och VAT-anvisningarna.

Valdatasystemets testmiljö, som kommunerna kan använda för att testa användningen av de olika delsystemen, öppnas senare enligt vad valstödet meddelar.

9 Engångsersättningen till kommunerna

I enlighet med 188 § i vallagen betalar justitieministeriet som engångsersättning till kommunen ett belopp som ministeriet fastställer för varje kommuninvånare som har rösträtt i riksdagsvalet. Ersättningarna avses att betalas till kommunen före slutet av juni 2023. Ersättningens belopp fastställs senare.

10 Justitieministeriets och valstödets kommunikation med centralvalnämnderna

Under beredningen och förrättandet av riksdagsvalet kommer justitieministeriet och valstödet att skicka information till centralvalnämnderna främst per e-post. Därför är det skäl att centralvalnämnden redan i detta skede kontrollerar att den har en fungerande e-postadress. Eventuella ändringar i e-postadresserna ska registreras i basdatasystemet. Centralvalnämndernas kontaktinformation som meddelats tidigare finns på sidan vaalit.fi.

11 Ytterligare information

Närmare information om frågor som gäller val:

- www.vaalit.fi, vaalit@gov.fi
- Arto Jääskeläinen, valdirektör, tfn 02951 50128, fornamn.i.efternamn@gov.fi
- Heini Huotarinen, konsultativ tjänsteman, tfn 02951 50127,
- Laura Nurminen, specialsakkunnig, tfn 02951 50008,
- Elina Siljamäki, specialsakkunnig, tfn 02951 50248
- Terttu Tuomi, administrativ medarbetare, tfn 02951 50206,
- Närmare upplysningar i frågor som gäller valdatasystemet (VAT): **valstödet** vid Rättsregistercentralen, tfn 02956 65610, e-postadress vaalituki@om.fi.

Justitieministeriets e-postadresser: fornamn.efternamn@gov.fi.

Ytterligare information om frågor som gäller indelningen i röstningsområden och röstningsställena ges av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, tfn 0295 535530, e-post: vrk.vaalit@dvv.fi.

Valdirektör

Arto Jääskeläinen

Specialsakkunnig

Laura Nurminen

Bilagor: 1) Bestämmande av röstningsställena och ordnande av röstningen
2) Sammanfattad tidtabell för riksdagsvalet 2023

För kännedom: Utrikesministeriet

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
Finlands Kommunförbund

BILAGA 1: Bestämmande av röstningsställena och ordnande av röstningen

1 De allmänna förhandsröstningsställena

Vid bestämmandet av de allmänna förhandsröstningsställena bör kommunstyrelsen fästa uppmärksamhet vid det följande:

Det måste finnas tillräckligt många förhandsröstningsställen

Kommunen måste absolut se till att det i kommunen finns tillräckligt många allmänna förhandsröstningsställen i förhållande till antalet röstberättigade invånare i kommunen och röstberättigade i andra kommuner som utträttar sina ärenden i kommunen så att väljarna kan rösta på förhand utan något större besvär och utan att det skulle ta en onödigt lång tid.

Ett tillräckligt antal förhandsröstningsställen kan också i en eventuell epidemisituation bidra till att väljarna fördelas jämnare på olika ställen och att det inte uppstår rusning.

Var bör förhandsröstningsstället ligga?

Förhandsröstning bör ordnas på en plats som är lätt att hitta och som väljarna gärna kommer till. Förhandsröstningen kan ordnas t.ex. på en sådan plats som medborgarna också annars ofta besöker. Det ska dock ses till att även de som bor utanför tätorten har goda möjligheter att rösta på förhand.

Förhandsröstningsstället bör dessutom vara så neutralt som möjligt beträffande ideologiska och ekonomiska sammankopplingar för att trygga att de flesta av väljarna gärna kommer till platsen.

I de senaste valen har man fått bra erfarenheter av bl.a.

- kommunhus och andra kommunala ämbetsverk,
- bibliotek,
- olika affärs- och köpcentrum,
- läroanstalter,

- kommunens servicecenter och samservicekontor samt
- ambulerande röstningsställen dvs. röstningsbussar och förbindelsefartyg och motsvarande.

Vid kommunalvalet i fastlandet 2021 hade man i många kommuner ordnat möjlighet att rösta utomhus t.ex. i ett tält, en container eller i en drive-in-punkt, varvid stället i princip kunde finnas var som helst, förutsatt att den hade en adress på basis av vilken väljarna hittade det.

Förhandsröstning måste ordnas på en plats som alla röstberättigade har tillträde till. Därför kan förhandsröstning inte ordnas t.ex. på ett garnisonsområde.

Förhandsröstningsställets tillgänglighet

Uppmärksamhet bör fästas vid att rörelsehindrade har goda möjligheter att rösta på förhand. Parkeringsplats för funktionshindrades fortkäffningsmedel bör i mån av möjlighet reserveras i omedelbar närhet av röstningsstället och hjälp ordnas för funktionshindrade både på röstningsstället och utanför det. Eventuella trösklar och trappor på röstningsstället ska t.ex. förses med ramp så att de som använder eldriven rullstol eller rollator kommer till röstningsplatsen utan svårigheter. Med tanke på rullstolsburna bör det dessutom finnas ett röstningsbås i vilket man ryms med rullstol eller ett fristående skrivunderlägg med skärm så att väljaren kan fylla i sin röstsedel i skydd för andras blickar. De brister i förhandsröstningsställets tillgänglighet som eventuellt upptäckts vid tidigare val ska åtgärdas före valet.

Ordningen på förhandsröstningsställen och förbudet mot valreklam

Det ska ses till att förhandsröstningsstället har sådana lokaler och ligger på ett sådant ställe att det lämpar sig för förhandsröstning också med tanke på ordningen på röstningsstället. I 56 § 1 mom. i vallagen föreskrivs om ordningen på förhandsröstningsställen och i samband med detta om det s.k. förbudet mot valreklam. Av praktiska skäl kan förbudet mot valreklam på vissa förhandsröstningsställen omfatta ett mer begränsat område än i fråga om ett röstningsställe på valdagen. Om förhandsröstningsstället finns t.ex. i ett köpcentrum ska kommunens centralvalnämnd vid behov på förhand kontakta köpcentrets ledning för att säkerställa att förhandsröstningen på ett behörigt sätt beaktas i centrets övriga verksamhet. I fråga om omfattningen av förbudet mot valreklam kan

det i detta fall anses som minimikrav att valkampanjer och valreklam inte syns till eller hörs på förhandsröstningsstället eller vid ingången till förhandsröstningsstället.

Tillräckligt med utrymme och tillräckligt många valförrättare

Förhandsröstningsstället bör vara tillräckligt stort så att röstningen kan förrättas smidigt och tillförlitligt, dvs. med bevarande av valhemligheten, valfriheten och valfriden (56 § 2 mom. i vallagen). En viktig aspekt är också säkerheten: det ska vara tryggt för väljarna att rösta på och för valförrättarna att sköta sina uppgifter.

I förhandsröstningsutrymmet ska kunna placeras ett tillräckligt antal punkter för kontroll av identiteten, givande av röstsedlar och mottagning av röstningar. Utrymmet ska dimensioneras och ordnas så att det uppstår så lite rusning och köer som möjligt.

Rusning beror ofta på att det i förhandsröstningslokalen inte finns plats för tillräckligt många röstningsbås eller punkter för mottagning av röstningar och/eller på att det inte finns tillräckligt många valförrättare vid mottagningspunkten. Det är ju i allmänhet inte själva röstningen som tar tid utan just mottagandet av röstningen (dvs. när valförrättaren stämplar röstsedeln, röstsedeln innesluts i valkuvertet, följebrevet fylls i och undertecknas, valkuvertet och följebrevet innesluts i ytterkuvertet samt en anteckning om att väljaren har röstat görs i rösträttsregistret). Därför bör kommunerna se till att det finns tillräckligt med mottagningspunkter. I praktiken betyder detta att det ska finnas tillräckligt med personal och att förhandsröstningen ordnas i ett tillräckligt stort utrymme så att röstningen ur väljarens synpunkt går så snabbt och smidigt som möjligt.

Brandsäkerheten

Förhandsröstningsstället ska placeras i byggnaden så att utrymningsvägarna hålls oblockerade. Skyltarna för utrymningsvägarna får inte täckas. Det är skäl att vid behov på förhand säkerställa hos den regionala räddningsmyndigheten att arrangemangen har skötts korrekt.

Dagarna och tiderna då förhandsröstningsstället är öppet

Enligt 47 § i vallagen ska ett allmänt förhandsröstningsställe i hemlandet vara öppet för förhandsröstning under alla dagar som infaller under förhandsröstningsperioden, om inte något annat av särskilda skäl bestäms genom beslut av kommunstyrelsen. Ett så-

dant särskilt skäl är i praktiken enbart det att antalet förhandsröstande i en del av kommunen eller i en tätort uppskattas vara litet. I varje kommun ska det dock finnas minst ett förhandsröstningsställe som är öppet under alla dagar som infaller under förhandsröstningsperioden. Förutom detta förhandsröstningsställe kan det i olika delar av kommunen finnas andra förhandsröstningsställen, som är öppna under en kortare tid än sju dagar.

Enligt 48 § i vallagen beslutar kommunstyrelsen också de dagliga öppettiderna. Förhandsröstningsstället får dock inte vara öppet vardagar före klockan 8 eller efter klockan 20 eller lördagar och söndagar före klockan 9 eller efter klockan 18. Enligt tidigare erfarenhet lönar det sig att hålla förhandsröstningsstället öppet till klockan 20 minst under de två sista dagarna under förhandsröstningsperioden.

I de senaste valen har man på landsbygden strävat efter att trygga möjligheterna att rösta så att det utöver förhandsröstningsstället i kyrkbyn har funnits allmänna förhandsröstningsställen även i de mindre byarna. Dessa röstningsställen har varit öppna under en kortare tid på samma sätt som t.ex. ett ambulerande förhandsröstningsställe. Till exempel i en kommun fanns det i det senaste valet utöver det allmänna förhandsröstningsstället i kyrkbyn totalt åtta andra allmänna förhandsröstningsställen, som hade en kortare öppettid.

Det är bra att hålla förhandsröstningsställets öppettid och -tider så omfattande som möjligt. Detta bidrar till att väljarna kan rösta vid olika tidpunkter så att man kan undvika rusning och det blir lättare att sörja för säkerhetsavstånden.

Använd helst samma förhandsröstningsställen från val till val

Förhandsröstningen bör i mån av möjlighet ordnas på samma ställe från val till val, eftersom väljarna på detta sätt lättare vet var de kan rösta på förhand. Att sluta använda ett visst ställe, att flytta stället eller att ändra på öppettiderna utan några särskilda skäl kan orsaka ovisshet bland väljarna. Om ändringar görs, måste det informeras effektivt om dem.

Tillräckligt med information och anvisningar

Kommunen ska aktivt informera kommuninvånarna om var kommunens förhandsröstningsställen finns samt om deras öppettider. I praktiken kan denna information ges bl.a.

med hjälp av kungörelser, utomhusreklam, tidningsannonser, tidningsartiklar, informationsblad som skickas till alla hushåll osv. Till lokala tidningar och lokalradion bör skickas en förteckning över de allmänna förhandsröstningsställena och deras öppettider.

På samma sätt som tidigare bifogas det till anmälan om rösträtt som skickas till väljarna en förteckning över de allmänna förhandsröstningsställena inom väljarens närområde.

Vägen till förhandsröstningsstället ska märkas tydligt, t.ex. med vägvisare och skyltar.

Ordnandet av förhandsröstningen i ett ambulerande förhandsröstningsställe

Förhandsröstningen i ett ambulerande förhandsröstningsställe kan ordnas t.ex. på följande sätt: det ordnas ett röstningsutrymme i en buss eller motsvarande fordon, det fastslås en daglig rutt och tidtabell för bussen, det informeras aktivt om var och när bussen stannar och därefter genomförs planen och förrättas röstningen. Adressen till var och en plats där bussen stannar och de tider då den stannar ska registreras i valdatasystemets register över röstningsställena. Det är viktigt att kommunen informerar om var det ambulerande förhandsröstningsstället stannar, eftersom detta inte anges skilt i förteckningen som skickas till väljarna med anmälan om rösträtt.

Förhandsröstningsställe utomhus

Det är också möjligt att placera förhandsröstningsstället utomhus på den angivna adressen (t.ex. i ett tält, en container eller möjlighet till drive-in-röstning), om alla krav enligt vallagen kan uppfyllas. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att valhemligheten kan bevaras.

2 Röstningsställena på valdagen

Vid bestämmandet av röstningsställena på valdagen bör kommunen fästa uppmärksamhet vid det följande:

- Röstningsstället ska i regel ligga inom röstningsområdet, men kan av särskilda skäl förläggas utanför röstningsområdet eller även utanför kommunen, om detta inte bereder väljarna oskälig olägenhet.
- I sitt avgörande den 3 mars 1999 (dnr 2009/4/96) ansåg justitieombudsmannen att då man bedömer hur lämpligt ett utrymme som används som röstningsställe är, ska som en synvinkel beaktas även lokalens ideologiska natur och användningsändamål. Med tanke på medborgarnas likvärdighet och den offentliga makens neutralitet ska enligt justitieombudsmannen strävan vara, att vallokalerna är så neutrala som möjligt, dvs. fria från ideologiska kopplingar. Riksdagens biträdande justitieombudsman konstaterade i sitt avgörande den 30 oktober 2013 (dnr 4607/4/12) att förverkligandet av demokratin förutsätter att väljarna kan utöva sin rösträtt på ett ställe som är så neutralt som möjligt. Det viktigaste är dock inte vem som äger utrymmet. Vid bedömningen av lämpligheten ska mer uppmärksamhet fästas vid dess användningsändamål och utrustning.
- Förutom det egentliga valrummet ska röstningsstället inrymma ett väntrum. Om inget separat väntrum står till förfogande, ska en särskild plats bredvid valrummet avskiljas på lämpligt sätt så att väljarna därifrån kan komma direkt in i valrummet. Detta ställe ska kunna stängas så att inga andra än de väljare som kommit till stället före klockan 20 kan komma in.
- När det gäller röstningsställets tillgänglighet, ordningen på röstningsstället, vägledning till stället och annat hänvisas till vad som sägs ovan om de allmänna förhandsröstningsställena.

BILAGA 2: Sammanfattad tidtabell för riksdagsvalet 2023

Oktober 2022	
2.10.	Kampanjtiden enligt lagen om kandidaters valfinansiering inleds
November 2022	
10.11.	Statsrådets förordning om fördelning av riksdagsmandaten mellan valkretsarna (utgående från situationen i BDS 31.10)
fr.o.m. 18.11	VAT-anvisningarna 1 och 2b sänds till kommunerna
28.11. (före 30.11)	Tjänsten för beställning av valmaterial öppnas för kommunerna Kommunens eventuella meddelande till justitieministeriet om det behövliga antalet valurnor
December 2022	
23.12 före kl 12	Kommunen kvitterar sin beställning i tjänsten för beställning av valmaterial
Januari 2023	
2.1.	Tjänsten för beställning av brevröstningshandlingar öppnas
2.1.	Basdatasystemet öppnas för produktionsanvändning
Fr.o.m 2.1	Resten av VAT-anvisningarna och valanvisningarna skickas till kommunerna
13.1. före kl. 12	Kommunerna kvitterar uppgifterna om förhandsröstningsställena och andra uppgifter i basdatasystemet
Fr.o.m. 27.1	Beställt valmaterial sänds till kommunerna
Februari 2023	
10.2. kl. 24	Uppgifterna till rösträttsregistret plockas ur BDS
Senast 15.2	Upprättande av rösträttsregistret
21.2 före kl. 16	Kandidatansökningarna ska lämnas in till valkrets nämnden
Mars 2023	
2.3.	Valkrets nämnden utarbetar en sammanställning av kandidatlistorna
7.3.	Generalrepetition (förhandsröstning)
9.3.	Generalrepetition (rösträkning och elektronisk vallängd)
9.3.	Rösträttsanmälan ska senast lämnas till posten

21.3. kl. 12	Rösträttsregistret vinner laga kraft
22.3.2021	Förhandsröstning inleds i Finland och utomlands
25.3.	Förhandsröstning avslutas utomlands
28.3	Förhandsröstning avslutas i Finland
31.3. kl. 19	Centralvalnämndens sammanträde (kontroll av förhandsröstningar och brevröstningar)
April 2023	
2.4. kl. 9-20	Röstning på valdagen
2.4. Tidigast fr.o.m. kl. 10	Valkrets-nämndens sammanträde (räkning av förhandsröster)
3.4.	Valkrets-nämndens sammanträde (kontrollräkning)
5.4.	Valkrets-nämndens sammanträde (fastställande av valresultatet och uppgörande av fullmakter för de invalda)
11.4	Riksdagen inleder sin konstituering